

Fiskeråstoffets kvalitet betyr økonomisk tap eller gevinst

Foto: Frank Gregersen, Nofima

Fiskeråstoffets kvalitet har stor betydning for økonomien i fiskeforedling. Det viser en studie som Nofima har gjort på oppdrag fra Fiskeri- og havbruksnæringens forskningsfond. I dette prosjektet er det sett nærmere på hvilke kvalitetsfeil som er viktige for fiskebrukets økonomi og hvor stor betydning ulike kvalitetsfeil på råstoffet har økonomisk.

Kvalitetsfeil medfører tap

Resultater fra en spørreundersøkelse tyder på at dårlig utblødning, spalting og klemskader er de mest alvorlige kvalitetsfeilene økonomisk, og kan føre til at det produseres mer av det dårligst betalte råstoffet. Problemet er at disse feilene ofte ikke vises før fisken går til filetering på land, og produksjonsbedriften er ofte den som taper.

Påvirker økonomien

Vi gjennomførte også et praktisk forsøk hos et fiskebruk for å skaffe ytterligere innsikt i hvordan kvalitetsfeil påvirker det økonomiske utbyttet. Line- og garnfanget torsk og hyse med ulike kvalitetsfeil ble fulgt fra ombordtaking på fiskefartøy, gjennom filetproduksjon til ferdigproduserte produkter. Feilene vi undersøkte var ikke-bløgg, slagskade, sjøddød og høtthogg i loinsen. I tillegg studerte vi fisk som var feilfri.

Under forsøket ble det målt utbytte, produktsammensetning og tidsforbruk ved reinskjæring/kutting av filetene. Sammen med priser og kostnader danner dette utgangspunkt for beregning av dekningsbidrag pr kg råstoff for de ulike kvalitetskategoriene. Dekningsbidraget er salgspris fratrukket variable kostnader som råstoff og lønn. Dette forteller hvor mye bedriften sitter igjen med til dekning av sine faste kostnader.

Viktige faktorer for økonomien

Utbytte spiller naturligvis en vesentlig rolle for økonomien, både i form av antall kg man får ut av en fisk, men også produktsammensetningen er viktig. Det totale utbyttet varierer lite mellom gruppene, men vi ser at den feilfrie og ikke-bløggede hysa har mye høyere andel av det best betalte produktet (vanlig filet).

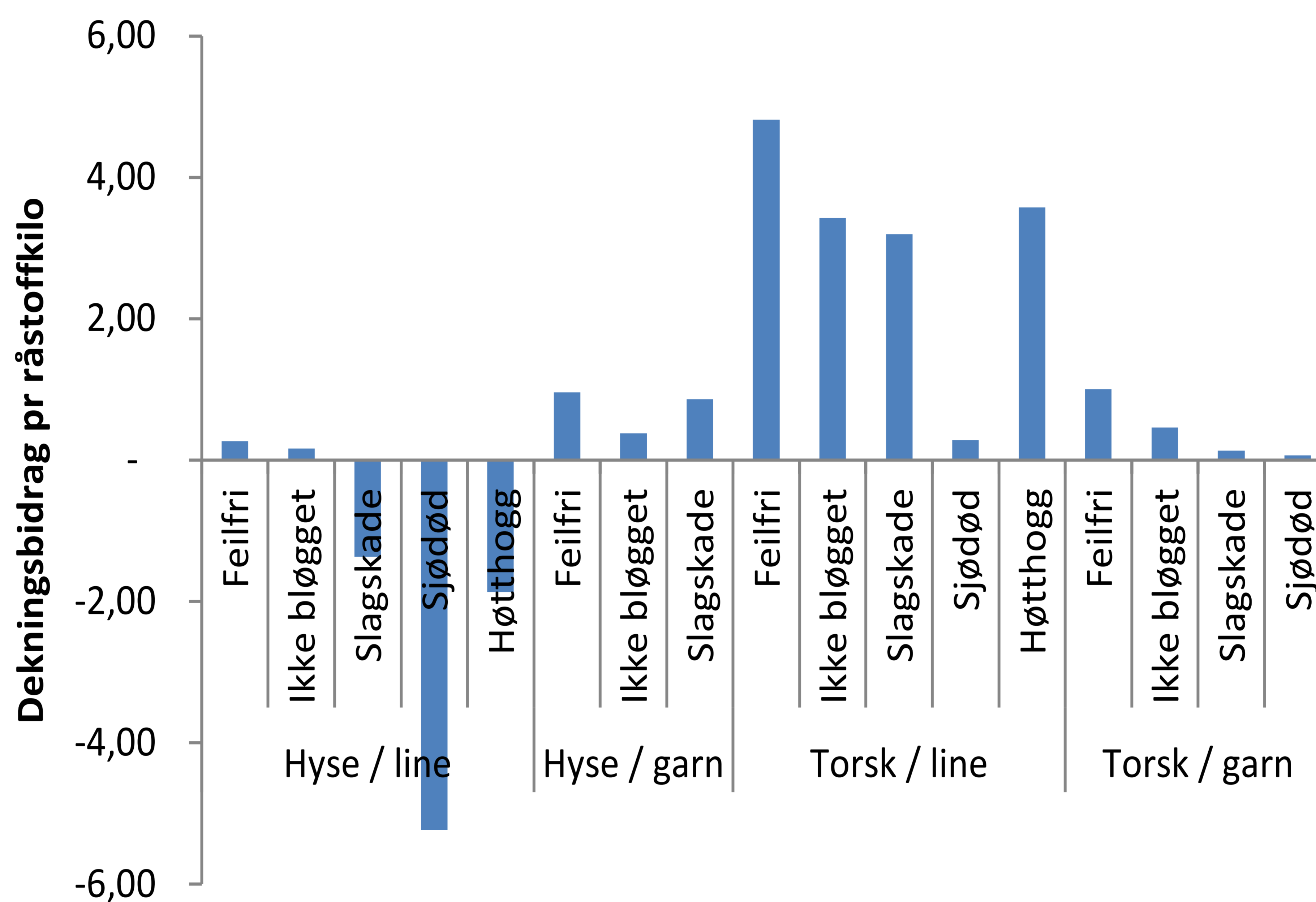
For torsken hadde den feilfrie fisken klart høyest andel av det best betalte produktet (fersk loins). Det var små forskjeller i utbytte av fersk loins mellom de andre kvalitetskategoriene med unntak av den sjøddøde torsken, som var klart dårligst.

Når det gjelder tidsforbruket ved reinskjæring/kutting av filetene er hovedtrekkene at den feilfrie fisken var minst tidkrevende å reinskjære/kutte, mens den sjøddøde fisken var mest tidkrevende. Hva betyr så dette i kroner og øre for bedriften?

Tjener fiskebruket penger på fisken?

Her har vi tatt inn salgspriser og anslåtte variable kostnader for fiskebruket. Spesielt salgsprisene gir store utslag i dekningsbidraget og kan variere betydelig i løpet av et år. Den klart viktigste kostnaden er prisen som betales for fisken. Her har vi benyttet gjeldende minstepriser. I tillegg kommer lønnskostnadene til filétering og reinskjæring/kutting, emballasje, transport og forsikring.

Figuren under viser dekningsbidraget per kg råstoff for de ulike kvalitetskategoriene. Det er viktig å understreke at dette er et øyeblikksbilde, og man skal derfor ikke legge svært stor vekt på forskjellene mellom torsk og hyse ettersom salgsprisene på disse produktene kan variere betydelig i løpet av et år. Vi vil heller fokusere på de store forskjellene mellom de ulike kvalitetskategoriene.

For linefanget hysa ser vi at dekningsbidraget varierer fra om lag 30 øre i pluss for den feilfrie fisken til 5 kroner i minus for den sjøddøde hysa. Bedriften taper med andre ord stort på å produsere filet av den sjøddøde fisken.

For linefanget torsk ser vi også betydelige forskjeller mellom topp og bunn. Igjen er det den sjøddøde fisken som kommer desidert dårligst ut med 30 øre i pluss mot 5 kroner i pluss for den feilfrie fisken. Det er også betydelig forskjeller mellom line- og garnfanget torsk. Her skal det bemerkes at garnfanget torsk ved en feil ble produsert til saltfilet og ikke fersk loins i forsøket, samt at den kan ha en bedre anvendelse som saltfisk i stedet for filet.

Potensialet for verdiøkning

Kvalitetsfeil på fisk kan helt klart reduseres slik at fortjenesten øker. Vi tok derfor utgangspunkt i en tenkt vesentlig forbedring av kvaliteten på råstoffet og beregnet potensialet for verdiøkning hos et fiskebruk der fiskerne kommer i land med `optimal` kvalitet på råstoffet. Våre beregninger fra denne hypotetiske øvelsen viser at dersom fiskebrukene fikk råstoff av optimal kvalitet, ville det bety mye for økonomien. Dekningsbidraget ville da øke med 0,35 og 0,58 kr/kg for henholdsvis torsk fisket med line og garn. For et fiskebruk som kjøper inn 2.000 tonn fisk i året, vil kvalitetsforbedringen kunne utgjøre mellom 0,7 og 1,2 millioner kroner ekstra på bunnlinja.

I tillegg gjorde vi noen forutsetninger om økonomisk utbytte for saltfiskproduksjon. Her måtte vi sette opp en tenkt modell for økonomien på grunn av mangel på data. Resultatene her tyder på at potensialet er noe større enn i filetproduksjonen med en forbedring i dekningsbidraget på 0,42 og 0,98 kr/kg for henholdsvis torsk fisket med line og garn. En slik verdiøkning i produksjonen kan delvis deles med fiskerne som en bonus for tilfredsstillende håndtering av råstoffet. På denne måten kan både fiskerne og foredlingsbedriften tjene på å bedre kvalitet på råstoffet.

Dette er en del av prosjektet `Kvalitetsforbedring og miljøgevinster i norsk villfisksektor – Kvalitetsforbedring i fangstoperasjoner`, som er finansiert av Fiskeri- og havbruksnæringens forskningsfond. Kontaktperson: Kine Mari Karlsen, kine.karlsen@nofima.no tlf. 77 62 91 41 eller Øystein Hermansen, oystein.hermansen@nofima.no, tlf. 77 62 91 09.